

Висновки. Таким чином, вплив учителя як морального авторитета – це один з ключових механізмів формування ціннісного ядра майбутнього громадянина. Успішність цього процесу залежить не лише від особистісних якостей педагога, а й від системної підтримки з боку держави, суспільства й освітньої політики. У руках учителя — не просто підручник чи оцінка, а можливість сформувати покоління, що діятиме з моральною відповідальністю, гуманізмом і гідністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2-х кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
2. Савченко О. Я. Сучасний урок у контексті компетентнісного підходу // Початкова школа. 2011. № 1. С. 3–7.
3. Кононко О. Л. Ціннісні орієнтації як основа формування духовного світу дитини // Дошкільне виховання. 2010. № 9. С. 5–8.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

Ірина МАНЬКО

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
Імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
irinamanko206@gmail.com*

СПРОБА ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗАПИТАНЬ ІММАНУЇЛА КАНТА

Мета та предмет дослідження. Метою дослідження є спроба описати та проаналізувати концепцію Нової української школи на основі авторської інтерпретації філософських запитань Іммануїла Канта. Предметом дослідження є філософські та педагогічні ідеї і підходи в межах аналізу концепції Нової української школи.

Вступ. Засновник німецької класичної школи Іммануїл Кант сформулював та виокремив чотири екзистенційні запитання, які вважав основою освітніх пошуків людини:

Що я можу знати?

На що я можу сподіватися?

Що мені слід робити?

Що таке Людина?

Відповіді на ці запитання покликані головним чином формувати певні ціннісні імперативи, чи, для обивательського розуміння «загальні моральні правила» розвитку та перебування індивіда у соціумі. Ця розвідка є спробою окреслити та розширити відповіді на ці питання на основі педагогічного аналізу документа «Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи» від Міністерства освіти і науки України (МОН) від 2016 року [3].

У межах дослідження звернемо увагу на філософські та педагогічні концепти в межах класичної антропології І.Канта. Філософ звертає увагу на те, що людину необхідно виховувати. Освіта містить дисципліну та навчання, що підпорядкована принципу послідовності. «У вихованні криється таємниця удосконалення людської природи, завдяки вихованню людська природа буде розвиватися все краще і краще, і їй можна надати такої форми, яка відповідала б ідеалу людяності» [1, с.7]. Щоб позбутися будь-яких ілюзій щодо реалізації шкільної реформи варто дослідити чи реально дати відповіді на всі Кантові запитання.

Основний матеріал та результати. Даючи відповідь на Кантове питання: «Що таке людина?», пріоритетом організації освітнього процесу Нової української школи (НУШ) ми будемо вважати концепцію дитиноцентризму. За визначенням, це розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, індивідуальних стилів, темпу, освітніх траєкторій учнів, свобода вибору власної освітньої траєкторії, підтримка життєвого оптимізму, розвиток самостійності, плекання творчості й допитливості [4, с.14]. Тобто сам освітній процес має обов'язково орієнтуватися на інтерес кожної дитини, а не на умовного «середнього школяра», що різнить сучасну школу від її радянського аналога, що бачив індивіда лише в системі, ігноруючи індивідуалізм як явище небезпечне. До прикладу, сама людина, за визначенням молодого К. Маркса, не була суб'єктом. Єдиним суб'єктом визнавалася людина в її діяльності. Унікальним у своїй педагогічній діяльності на той час став А. Макаренко. Який методами відрізнявся від радянських колег з авторитарним стилем виховання, через виразне підкреслювання унікальності кожної дитини та застосування індивідуального підходу. Але, слушно сприймати його концепції, як виняток із правил у загальній тоталітарній системі.

На першому плані у концепції НУШ справедливо визначено природу дитини, для якої навчальне середовище має стати «яскравим елементом життя» [3]. Таким чином, сучасну українську школу можна визначити, як таку, що опирається на особистісно-орієнтовану модель освіти. Орієнтуючись на цю модель, оформилась і нова структура школи, включаючи 3-річну профільну,

зокрема: I. початкова школа – 4 роки: 1-2 класи – 1 цикл (адаптаційно-ігровий), 3-4 класи – 2 цикл (основний). Метою першого циклу навчання буде природне входження дитини в шкільне життя, послідовна адаптація до нового середовища. До особливостей цього циклу віднесено такі: навчальні завдання, час на їхнє виконання будуть визначатися відповідно до (із урахуванням) індивідуальних особливостей школярів; навчальний матеріал можна інтегрувати в змісті споріднених предметів або вводити до складу предметів у вигляді модулів; обсяг домашніх завдань обмежено; навчання організовано через діяльність, ігровими методами; учитель матиме свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти; описове формувальне оцінювання; завдання вчителя підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання.

Метою другого циклу є здійснення освітнього процесу з концентрацією педагогічної уваги на формуванні в учнів відповідальності й самостійності; підготовка до успішного навчання в основній школі. Його суттєвими ознаками є: використання у процесі навчання методів, які вчать здійснювати самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховують індивідуальність учня. Запроваджується предметне навчання; частина предметів передбачатиме оцінювання. II. Базова середня школа (гімназія) – 5 років: 5-6 класи – 1 цикл, 7-9 класи – 2 цикл III. Профільна середня школа – 3 роки: 10 клас – 1 цикл, 11-12 класи – 2 цикл. Академічного спрямування – ліцей, Професійного спрямування – ліцей [4, с. 3].

Значним для дитячого буття є питання: «Що мені слід робити?». Воно охоплює таку складну тему, як «дорослішання», «пошук себе», «зрілість та незалежність». Завданням школи у цьому спектрі стає профорієнтація. Формування вдумливого підходу до покликання та соціальних зв'язків через різні форми самоорганізації. Такою формою здатне виступати шкільне самоврядування, де меншою мірою проявляється адміністративний контроль. Діти соціалізуються у мережі однолітків зі схожими цінностями, і їхня взаємодія формуватиме ширші зв'язки із надалі закладеними традиціями у межах цих учнівських середовищ. Зменшення контролю з боку вчителя та адміністрації закладу освіти не означає анархію, а має передбачати модерування діяльності колективу задля безпеки кожного її учасника. Йдеться про змогу навчити дітей знаходити можливості формування горизонтальних зв'язків і давати собі з ними раду. Василь Сухомлинський приділяв особливу увагу важливості розкриття природних схильностей дитини, вказуючи на ефективність залучення дитини до активної праці. Основою його робіт була трикомпонентна взаємодія: педагог–дитина–середовище [5, с. 537]. Дружба, товариськість, любов та ненависть, громада, мережеві зв'язки – важливі

цінності з раннього віку, що формують емоційний інтелект та здатність до взаємодії у дітей. Ян Коменський наполягав на тому, що покликання вчителя – актуалізовувати в дітях потяг до знань і навчального процесу загалом. Головною метою вчителя, на думку мислителя, є розвиток пізнавальних здібностей учнів та формування в них самостійності в активній роботі, прагнення до набуття знань і використання їх у побуті [2, с. 520].

Кількісно-компонентний склад, змістове наповнення, необхідні знання, уміння, навички – вимірювані показники якості освіти та результатів навчання. Це ключ до відповіді на Кантове питання «Що я можу знати?» у межах міркувань про дитячі освітні пошуки та їхню користь у перспективі. У «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради (ЄС)» визначено вісім основних компетенцій: 1) спілкування рідною мовою; 2) спілкування іноземними мовами; 3) знання математики та загальні знання у сфері науки і техніки; 4) навички роботи із цифровими носіями; 5) навчання заради здобуття знань; 6) соціальні та громадянські навички; 7) ініціативність і практичність; 8) обізнаність та самовираження у сфері культури [6]. Компетентності дозволяють усунути суперечливості між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих задач: 1) уміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості; 2) аналізувати і пояснювати причини і наслідки подій, вчинків, явищ; 3) створювати тексти, вироби, проекти; 4) висловлювати ставлення до подій, вчинків своїх та інших; 5) брати участь у колективних справах; 6) оцінювати вчинки, різні моделі поведінки та інше.

Концепція Нової української школи спрямовує на новий компетентнісний зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві і житті, орієнтацію освітнього процесу на досягнення результату, що відображається ключовими компетентностями, але не обмежується ними [4, с. 12].

У контексті засвоєння дитиною основних компетентностей, кожна з яких покликана допомагати успішному життю у суспільстві, та дозволяє людині, як і докластися до загального блага і водночас мати можливість заробляти собі на життя. Наближає нас до спроби розуміння останнього з окреслених Кантових питань «На що я можу сподіватися?». Безумовно, школа робить свій внесок у формування майбутнього кожної окремої дитини чи цілих поколінь, оскільки всі ми проходимо цей вишкіл обов'язкового шкільництва. Без перебільшення можна стверджувати, що справа вчителів – керувати не тільки школою, а й світом, як би голосливо це не могло прозвучати. Інтерпретуємо це у формулювання обов'язковості прогнозування та корекції навчальних програм у відповідності до вимог сучасного технологічного та змінного світу. Найгірше,

що насправді може статися з освітою майбутнього через умовні 15 років – це те, що вона ніяк не зміниться.

Висновки. У межах педагогічної науки ми схильні аналізувати концепцію НУШ, як перелік навчально-виховних підходів. Практики (вчителі, керівники закладів освіти, методисти і тд) природно для себе кваліфікують її, як методичку для їхньої безпосередньої професійної діяльності. І зрозуміло стикаються з тим, що на безліч своїх питань не знаходять у ній відповіді. Документ «Нова Українська Школа. Концептуальні засади реформування середньої школи» – не інструкція до дії чи пряма вказівка. Саме через помилкове розуміння документа освітній інформаційний простір наповнився критикою та непорозуміннями у напрямку реформування системи середньої освіти в Україні. Обернімо її у бік філософського розуміння, відповідаючи на питання Канта – і отримаємо вектор розвитку у напрямку укладання корисних навчальних програм, автономії навчальних закладів, індивідуального підходу та інших приємностей, що визначають освіту, як якісний продукт людської діяльності у межах окремих державних інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кант І. (1900). *Кант про освіту (Ueber pädagogik)*. Бостон: Heath edition, 121 с.
URL: <https://archive.org/details/kantoneducation00kantgoog/page/n5/mode/1up?ref=ol&view=theater>
2. Коменський Я. (2001). Вибрані педагогічні твори: у трьох томах. Велика дидактика. Під редакцію з біографічним нарисом і примітками і проф. Красновського А. Київ: Форум, 520 с.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи, (2016) URL: <https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Сидоренко В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. Методист. №5. травень, 3-12 с.
5. Сухомлинський В. (2012). *Серце віддаю дітям*. Київ: Акта, 537 с.
6. Рекомендації Європейського Парламенту та Ради (ЄС). (2016) «Про освітні компетенції для навчання протягом життя» URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975